

jeseni saditi. Spomladanjska saditev je pa boljša v navadni, ilovnati zemlji, posebno če je težka in mrzla.

Če pa ima gospodar drevje, katero hoče presaditi, doma ali vsaj blizu doma, sadi je lahko tudi v precej težki zemlji jeseni, ali saditi je mora tako zgodaj, da utegne še isto jesen novih korenin pognati, torej ob času, ko je zemlja še dovolj topla. Tudi morajo jame že nekoliko časa prej biti izkopane, in rahle prsti ali pa grušča treba zemlji primešati; iz kratka: kolikor mogoče, mora se zdaj vsajenemu drevesu gorko postlati. Najboljši jesenski čas je za to mesec september in pa začetek oktobra, prav za prav okoli sv. Mihela. Natančneje pa kaže nam drevo samo, kdaj je jeseni čas presaditi je, takrat namreč, kadar je nehalo čez in čez zadnje popke nastavljeni. Tedaj se pa mora najprej drevesu previdno vse perje z nožem ali škarjami postriči, potem pa naj se varno tako izkoplje, da se mu korenine preveč ne poškodujejo. Čez 14 dni popadajo drevesu še ostali listni reclji.

Da bi se drevo prav s kepo presajalo, ni ravno treba; vendar je koristno, da se tista prst, katera se še sama med koreninami drži, ne odtrese od njih. Sploh naj se jeseni drevesa presajajo prav previdno, in nikoli naj se ne pozabi drevesu takoj, kadar je presadimo, priliti.

Dreves, ki so bila na divjake cepljena, ne smemo nikoli globoko saditi, ampak bolj plitvo. Nasproti pa morajo na pritlikavce cepljena drevesa (jablane na ivanjače, hruške na kutne) zmerom s cepljenim koncem v zemljo priti. Če potem, ko je drevo bilo vsajeno, nastopi suho in gorko vreme, treba je drevo vsak dan poškropiti s škropilnico. Ob hudem mrazu po zimí pa je treba rahle zemlje nasuti vsajenemu drevesu, da mu zmrzlina ne škoduje. Prihodnjo spomlad se pa ta zemlja lahko krog in krog drevesa naspe.

Nikakor pa ne smemo prepozno jeseni dreves presajati. Če po tri- do šestdnevni zmrzlini in snegu nastopi zopet toplejše vreme, vendar je treba varno presajati, ker se zemlja potem po snežnici zelo zmrazi. Če tudi se je zemlja na videz popolnoma stajala, nahaja se pod zemljo vendar še mnogo ledenih drobcev, kateri ovirajo rast koreninam. To se večkrat pripeti, sadjarji pa mislijo na vse druge vzroke, zakaj se drevo ni prijelo, in na zadnje mora zategadelj samo nedolžno drevesce po krivici biti krivo.

Sploh se ponašajo spomladi vsajena drevesa veliko bolje mimo onih, ki so bila vsajena jeseni; vendar je srečna rast od kraja in zemlje, kjer je drevo vsajeno bilo, tako zelo odvisna, da se v obče ne more za gotovo reči, ali je spomladanjska ali jesenska saditev boljša. Če je moči jeseni tako zgodaj drevesa saditi, da se ukoreninijo po novih koreninah, potem je to vsekakor boljše, kajti prihodnjo spomlad rastejo potem uže čvrsto v rahli in gorki zemlji.

Vsako drevo je, bodisi jeseni ali pa spomladi vsajeno, bolno, dokler ne požene novih korenin, kajti

dokler ni v zvezi s prstjo, ne more tudi od nje za rast potrebne gorkote dobivati. Zato večkrat pozebejo pozno jeseni vsajena drevesa, ker ne dobivajo potrebne toplote.

Prav dobro tekne vsajenemu drevesu, kadar je sadimo: 1. če mu korenine porežemo; 2. če mu okoli korenin naspemo mešanega gnoja (komposta); 3. če mu položimo nekoliko ovsenih ali ječmenovih zrn koreninam pod krono; 4. če mu dobro prilijemo; 5. če mu deblo do krone ovijemo s slamo, katera je brani suhim vetrovom meseca sušca.

Če nekatera prav skrbno vsajena drevesa nočejo pognati, treba jih je v drugi polovici maja meseca ali ob začetku rožnika zopet iz zemlje vzeti in jim korenine zopet porezati, postaviti drevesa za eno uro v vodo in je potem v novič saditi, dobro jim priliti in okoli njih nekoliko komposta položiti. Že čez 8 dni začno poganjati.

Z enim vajetom voziti je zelo napačno.

Navada, da imajo na enem vajetu vpreženega konja izvira iz starodavnih časov, ko ljudstvo ni še imelo pojma, kaj je za vožnjo varnejše, pa živini neškodljivo. Ali še dandanes se vidi ta napaka tudi prav pogostoma pri naših kmetih. Pri vpregi z dvema vajetoma je treba vajet le malo nategniti, pa konj brž ve, ali se mu je obrniti na desno (hot) ali na levo (bistahor).

Če pa ima voznik konja le na enem vajetu, mora ga močno sukati, da čuti na katero stran se mu je zaviti, da pogodi to, kar hoče voznik. In šele, kadar je voznik nehal ubogo živino sukati, čuti, da je po volji voznikovi na pravem poti. Veliko veliko mora tak konj trpeti, dokler naposled ne postane ves trdogobčen. In koliko nesreč se s tako vožnjo pripetava po cestah, in to posebno navzdol, ali pa če si dva taka voznika nasproti prideta, da konja ne vesta, ali se je temu na desno, onemu pa na levo obrniti. Trdogobčen konj je pa, kar vsak voznik ve, na pol manj vreden, zato si s tem gospodar pač malo prihrani, ako se pri vožnji boji stroškov za dva vajeta. Vsekakor pa mu po pravici vrhu tega še pristoji ime nerodnega vozača. Zato proč z enim vajetom, ki je pravo mučenje konj in večkrat nevarno vsemu, kar na vozi sedi ali leži!

Razne reči.

* Divja ali mačja meta je po „Woch. z. B. des Gartenbaues“ dobra zoper božjast. Bolniku se da vode, v koji smo meto kuhali, piti, ali pa mu držimo rastlino pod nos, da duha njen hudi duh. Tudi zoper glavobol jo priporočajo.

* Slive ali češplje, ki so opešale vsled velike rodnosti, lahko pomladiš in narediš zopet rodne, ako hji *

jeseni močno skrajšaš ter jim rane zamažeš z zmesjo od ilovice in kravjaka.

Marelisce, breskve in drugo tako drevje, ki zgodaj obzeleni ter so mu vsled tega nevarni spomladanjski mrazovi, obvaruješ, ako zaprečiš, da se prezgodaj ne vzbudi rast. To pa dosežeš najprosteje tako, ako naspeš okoli drevesa na zmrzla tla snega ter ga pokriješ z listjem ali slamo, da ga ne more solnce prehitro raztopiti. Ker se zemlja, v kateri raste drevo, ne more zgreti, zatorej se tudi rast ne more oživiti.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

98.

Pri sultanu maročanskem.

Da bi jo Anglež pogovoril, ponujal jej je guinej. Tudi guinej ni sprejela, da-si je bila ubožna. Anglež je na to podkupil sodnika, in starka je zgubila tožbo. Mirno je sprejela sodbo krivičnega sodnika in šla drugam pravice iskat. Zasedla je osliča in jahala v Maroko. Ker se je bilo uže stemnilo, ostala je pred palačo cesarjevo kar zunaj pod milim nebesom. Zjutraj ob petih je uže prišel cesar, da zasliši navadne ljudi. Ker je tega dne mogel vsak pred cesarja, tedaj je tudi starka prišla brez vseh ovir pred njega in se mu vrgla pod noge.

„Kaj bi rada, mamica?“

„Vladar pravovernikov!“ odgovorila je, „dveh zob bi rada, zob Angleževih, zato ker je tudi on meni dva izbil s palico.“

„Prav imaš, mamica,“ odgovori cesar, „zoba ti gresta, tako stoji v koranu. Kje je zločinec?“

„V Mogadoru.“

„Pisati hočem guvernerju mogadorskemu, da dade zoba izbiti Angležu. Pri guvernerju tedaj ju hočeš dobiti“, potolaži dobrotljivi vladar starko, ki vsa zadovoljna odide.

Starka je čakala več mesecev v Mogadoru, ali guverner se ni zmenil zanjo, niti je dal zoba izbiti Angležu. Imela je starka tudi to pravico, da more prisostovati izbijanju zob, celo sama mu jih sme izbiti s palico, kakor je Anglež njuna izbil.

Zakaj je guverner ni poklical, o tem pač ni treba dosta ugibati. Tudi njega je podkupil Anglež, toraj je vrgel vso zadevo pod klop. Ali starka ni mirovala. Šla je sama od sebe k guvernerju ter mu očitala, da ne izvršujo povelja cesarjevega. Ker je bil guverner vsegamogočen v Mogadoru, ukazal je starko zapreti v blaznico, češ, da je ob pamet.

Sedaj se je Anglež oddehnil, menil je, da je vse pri kraju in pozabljeno. Brez vseh skrbi se toraj od-

pravi v Maroko po trgovinskih poslih. Šel je tudi k cesarju, kjer je imel več opravkov. Ali kako je ostrmel, ko je na ljudskem zaslišanju zadel ob starko, ki je bila med tem uskočila z blaznice, in prišla v Maroko pritožiti se.

Kakor hitro je ugledala Angleža, zaupila je: „Vladar pravovernikov, tu je tisti pes kristijanski, ki je meni zoba izbil!“

To so čuli okoli stoječi Kabilci, ki so bili došli z okolnih gor na zaslihanje. Prijela jih je taka jeza ker je pes kristijanski pravovernej ženici zoba izbil, da so se s fanatiško besnostjo vsuli okoli Angleža in potegnili sablje. Malo je manjkalo, da niso mahnili tisti hip po njem in ga sesekali na drobne kosce. Sreča, da je starka na vso moč zakričala: „Vladar pravovernikov, ne dovolj jim Angleža posekati! Naj mu jaz popreje zoba izbijem, potem naj naredo ž njim, kar jim drago. Ako mi ga popreje posekajo, nikdar ne pridem do svoje pravice. Pravico pa imam, da mu zoba izbijem, dokler je še živ.“

Tako je otela starka življenje Angležu. Cesar je namiguil, in spremstvo je potegnilo Angleža z rok fanatiških Kabilcev. Na to je vprašal cesar Angleža, ali je res izbil zoba starki. Anglež ni odgovoril nobene, predobro je znal, kje je. Ali cesar mu je bral na obrazu da se je res pregrešil. Rekel mu je toraj: „Dajem ti na izbiranje dvoje. Ali se poberi pri tej priči z moje cesarovine in ne vračaj se mi več v Maroko, ali pa si daj zoba izbiti.“

Anglež je predobro znal, da prlde na beraško palico, ako bi kopita pobral in šel. Raje si je dal zoba izbiti. In starka ju je izbila tako spretno, kakor da se je uže dalj časa pripravljala na to. Anglež je voljno potrpel bolečine. Nič več ni hodil na ulico s palico opletat.

99.

Za mizo.

Brez jedi in pijače ne prebijemo. „Ako hočeš, da ti bode svetilnica gorela in svetila, prilivaj jej olja, ako ne, bode ti ugasnila“, omenil je starodaven modrijan premožnemu prijatelju, ko uže ni imel kaj jesti. Komur je pa trebuh molik, njemu je glava dimnik. Kdor mnogo je, skoro gotovo vse od kraja je. Čim več jedi prihaja na mizo, tem imenitnejša je svatovščina na kmetih. Drugi pa menijo, da ona pojedina najmanj velja, ki polno mizo skled ima.

Temu ali onemu se dobro godi, ker ima dovoli jesti, slišimo dan na dan. Ali je to istina? Kdor s preveč privošči, postane tožljiv, len, bebast. Štruc zelo žre, tudi kamen pogoltne, in kakošen je ta tič! Maršalj Seckendorf je bil slabega želodca in to je potožil znanimu mnogojedcu. „Ekscelenca! škoda da nimate mojega želodca, njega ne moti nič, vse vam prežene“. „Hvala lepa,“ zavrne ga maršalj, „svinjskega želodca pa nečem.“